

$$t = \frac{8.8 - 5.4}{0.745} = 4.564$$

$\alpha=0.01$
 $t_{кр}=(2,88)$

Одержане значення контролю часу за критерієм Стьюдента $t=4.564$ дозволяє прийняти альтернативну статистичну гіпотезу H_1 (t) ($t_{кр}$) та зробити висновок, що різниця в результатах тестування ліцеїстів на початку та наприкінці експерименту не є випадковою, а викликана ефективною експериментальною роботою.

Одержані результати підтверджують припущення, висунуті в даній магістерській роботі.

Експериментальна перевірка доступності та обсягу навчального матеріалу по «Мальтійському хресті» показала, що при використанні сучасних навчальних методів та методичних прийомів його зміст доступний для учнів ліцею і за обсягом відповідає часу на його вивчення.

Таким чином можна зробити наступні висновки: проблема формування уявлень про механізми перетворення руху потребує доповнення змісту навчального матеріалу і, зокрема, про «Мальтійський хрест».

Зроблено відбір та систематизацію навчального матеріалу про передачу і перетворення видів руху, а також, побудовано нові графи та схеми, які допоможуть учням у вивченні нового, ще не знайомого їм навчального матеріалу про механізм перетворення руху «Мальтійський хрест».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Атутов П. Р. Політехнічний принцип у навчанні школярів. – К. : Рад.шк. – 1982. – 174 с.
2. Гушулей Й. М. Загальнотехнічна підготовка учнів у процесі трудового навчання: дидактичний аспект / За ред. Г.В.Терещука. – Тернопіль: ТДПУ, 2000. – 312 с.
3. Гушулей Й. М. Основи техніки : Навч. посібник для 8-9 кл. серед. загально освіт. шк. – К. : Освіта, 1996. – 144 с.
4. Жиделев М. А. Курс «Основи производства» в среднюю школу // Школа и производство. – 1966. – №1. – С. 12-14.

Музика О.

Науковий керівник – проф. Гушулей Й. М.

ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕННЯ ПРО ДІЮ ЗАКОНУ ПОПИТУ НА УРОКАХ ОСНОВ ЕКОНОМІКИ

Перехід до ринкових відносин вимагає вміння практично застосовувати економічні знання, використовувати їх у процесі будь-якого способу організації виробництва – від державного підприємства до приватного бізнесу. Практичні знання з економіки лежать в основі підприємництва, дозволяють самостійно приймати рішення, дають змогу відкрити свою справу.

В економічному житті суспільства беруть участь усі його члени, в тому числі й учні, хоча вони ще безпосередньо не вступають у виробничі відносини. З огляду на це у навчальній програмі з основ економіки передбачено ознайомлення учнів з основами ринкової економіки, різними формами господарської діяльності, формування в них економічних знань, вироблення практичних умінь та навичок, необхідних для залучення їх до продуктивної діяльності та оволодіння певною професією [1, 14].

Теоретичні засади формування основних понять з основ економіки висвітлено у працях: В. Лагутін, Л. Новікова, М. Лобур, О. Аксьонова, В. Кушерець, Я. Радченко, І. Долгоненко, Т. Петрушина, Н. Пасічник, П. Бойчук, А.Войнаровський, В. Загривий, В. Зайчук, Л. Новікова, Л. Чеботарьова.

Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні й експериментальній перевірці педагогічних умов формування уявлення про дію закону попиту у процесі вивчення основ економіки.

Реалізація педагогічних умов має на меті: забезпечення організаційно-педагогічного й психолого-педагогічного супроводу економічної підготовки учнів; визначення форм та методів інформаційної підтримки процесу формування готовності до професійної діяльності в реальних умовах загальноосвітнього навчального закладу.

Аналізуючи досліджувану проблему, пропонуємо такі педагогічні умови, що дозволять ефективно реалізувати формування нових знань із основ економіки: визначення основних економічних понять про дію закону попиту і відповідних наочних посібників; розробка та використання економічних задач і контрольних завдань; поетапна послідовність дій вчителя щодо використання відповідних методів, форм і прийомів навчання.

Враховуючи зміст навчальної програми, для реалізації першої педагогічної умови нами визначено такі основні поняття теми «Поняття про попит» (див. схему. 1): попит, величина попиту, нецінові чинники, крива попиту, закон попиту, еластичність попиту [2, 16].

ТЕХНІКА

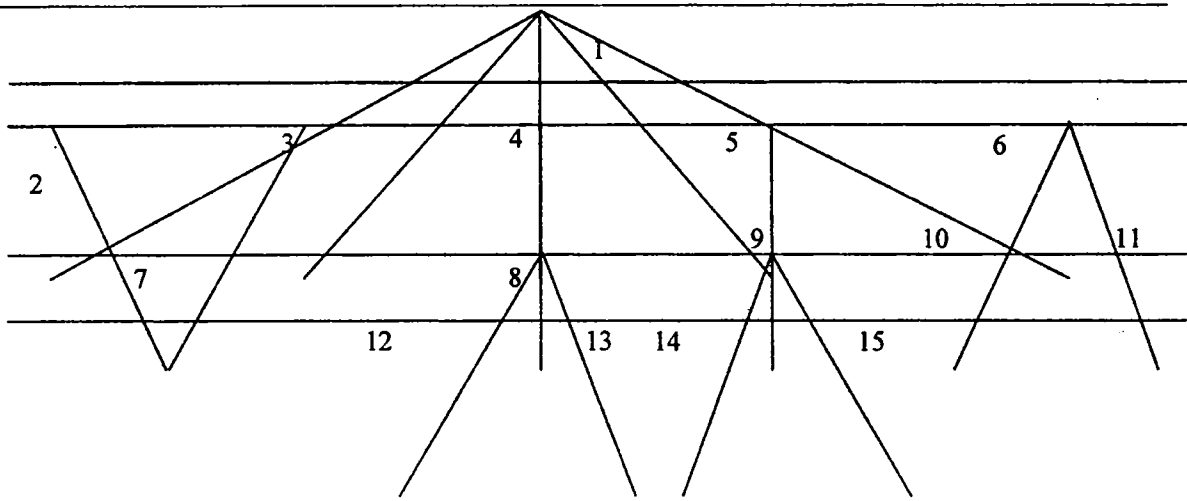

Схема 1. Граф розділу «Поняття про попит»

Специфікація до графа розділу «Поняття про попит»

Таблиця 1.

навчальні елементи	
1- попит	8- ефект
2- величина попиту	9- товари
3- ціна попиту	10- коефіцієнт еластичності
4- закон попиту	11- цінова еластичність
5- нецінові фактори попиту	12- дохід
6- еластичність попиту	13- заміщення
7- крива попиту	14- субститути
	15- компліменти

Для реалізації другої педагогічної умови, формування уявлення про дію закону попиту нами проведено відбір різномірних економічних задач. Такі задачі сприяють більш міцному засвоєнню навчального матеріалу, дають можливість підвищити пізнавальну активність учнів, стають засобом формування в них знань і умінь, розвивати логічне мислення.

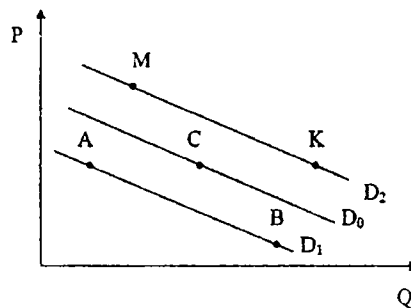
Для вивчення окремих тем з основ економіки пропонуємо використати різномірні завдання для виконання учнями лабораторної роботи:

Наприклад:

Що трапиться з величиною попиту (QD) і попитом (D) під час руху:

- а) із точки А до точки В;
- б) із точки В до точки С;
- в) із точки С до точки К;
- г) із точки К до точки М.

Які чинники здатні спричинити дані зміни?

До педагогічних умов формування уявлень про дію закону попиту доцільно віднести і поетапну послідовність дій вчителя щодо використання відповідних методів, форм і прийомів навчання.

У процесі навчання основ економіки застосовують різноманітні методи навчання. Одним із них належить більша роль у досягненні навчально-виховної мети уроку, іншим — менша. Але мета уроку досягається сукупністю методів і прийомів. Також широкого використання набули ігрові форми подання нового матеріалу. Це зумовлено тим, що такі інтерактивні методи допомагають концентрувати увагу учнів та зосередити їх на досягненні мети.[1, 13]

У ході педагогічного експерименту, що проводився в три етапи була проаналізована поетапна послідовність дій вчителя щодо використання відповідних методів, форм і прийомів навчання, з'ясовано і

обґрунтовано оптимальні педагогічні умови формування уявлення про дію закону попиту у процесі вивчення основ економіки.

Розв'язуючи економічні задачі, учні повторюють, закріплюють і одержують нові теоретичні знання, застосовують їх у практичних цілях, оволодівають загальними методами виконання економічних розрахунків. Завдяки цьому досягається більш міцніший зв'язок теорії з практикою.

Щоб оцінити засвоєння знань за допомогою різних форм та методів вивчення нового матеріалу із основ економіки, в процесі експериментального навчання було запропоновано дві схеми проведення заняття на одну й ту ж тему але із використанням різних методів та способів організації навчання. Після вивчення нового матеріалу з використанням ефективних форм та методів навчання було проведено тестування учнів, при цьому враховано коефіцієнт засвоєння нових знань.

Розподіл учнів за рівнями навчальних досягнень подані в діаграмі (рис.1). Згідно таблиці кількість учнів, які мають високий рівень знань з предмету експериментальної групи переважає кількість учнів контрольної групи.

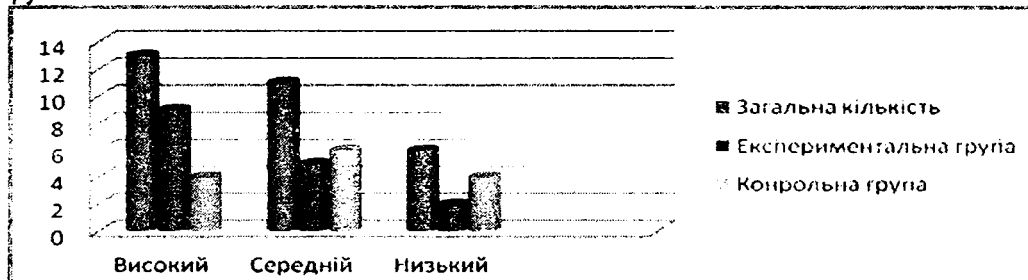

Рис. 1. Розподіл учнів за рівнями навчальних досягнень

Порівнюючи середні значення коефіцієнтів повноти виконання операцій для експериментальної та контрольної груп, можна зробити висновок, що рівень засвоєння знань з теми у експериментальної групи вищий і впровадження нових методів навчання під час формування нових уявлень з теми сприяє підвищенню рівня знань учнів. Отже, реалізація педагогічних умов формування уявлень про дію закону попиту у процесі вивчення основ економіки, дали позитивний результат.

Отже, є всі підстави стверджувати, що використання різноманітних завдань і методів на уроках з основ економіки знайомить учнів з навчальними матеріалами, забезпечує глибше та якісніше засвоєння ними змісту курсу. Цілеспрямоване та систематичне розв'язування та виконання учнями економічних задач, практичних робіт та різнорівневих завдань сприяє високому рівню сформованості у них економічних знань про дію закону попиту.

Ми цілком усвідомлюємо, що поставлені та розв'язані в процесі дослідження завдання не вирішують усіх проблем та не окреслюють всю низку педагогічних умов формування нових знань. Ще потребують детальнішого вивчення чинники, що впливають на реалізацію педагогічних умов; питання нормування часу на вивчення нового матеріалу, питання оптимальних форм і засобів контролю за результатами виконаної роботи та деякі інші, що можуть стати основою подальших наукових досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бєсканова Н. Методичні рекомендації до викладання предмета «Економіка» в 2009/10 навчальному році / Наталія Бєсканова // Географія та основи економіки в школі. – 2010. – №10 — С 13 – 14.
2. Гушулей Й.М. Збірник різнорівневих завдань з основ економіки / Йосип Миколайович Гушулей. — Тернопіль, 2003. — 35с.
3. Гушулей Й. М. Загальна методика викладання основ економіки : пробний навчальний посібник / Йосип Миколайович Гушулей, Ігор Миколайович Вітенко. — Тернопіль : Астон, 2004. — 108 с.
4. Шуканова А. Формування економічних знань учнів: методичні рекомендації [Текст] / А. Шуканова// Краєзнавство, географія, туризм. –2012 – №10/11 (березень) . С 3–4.

Корицька Л.

Науковий керівник – проф. Гушулей Й. М.

ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕННЯ ПРО ЗАКОН ПРОПОЗИЦІЇ НА УРОКАХ ОСНОВ ЕКОНОМІКИ

Економічне виховання є складовою частиною виховання гармонійно розвинутої особистості, має специфічні завдання, принципи, проникає у всі сфери суспільного життя. Також передбачає вирішення таких завдань, як розвиток економічного мислення особистості для розуміння дії законів і явищ економічного життя, формування розуміння процесів суспільного розвитку, розуміння ролі праці і свого місця у трудовому процесі [2].

Виховання дбайливого ставлення до державної власності, особливо в сьгоднішніх ринкових відносинах, вироблення умінь, дадуть можливість брати активну участь в економічній діяльності та